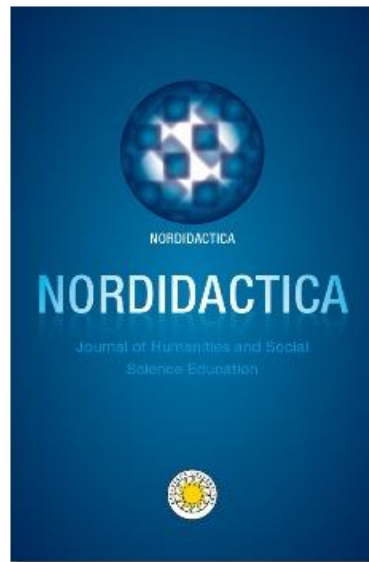

Moderniserad kristendom i läroböcker för högstadiet

**Johan Liljestrand, David Carlsson & Peder
Thalén**

Nordidactica

- Journal of Humanities and Social Science Education

2021:3

Nordidactica – Journal of Humanities and Social Science Education

Nordidactica 2021:3

ISSN 2000-9879

The online version of this paper can be found at: www.kau.se/nordidactica

Moderniserad kristendom i läroböcker för högstadiet

Johan Liljestränd, David Carlsson & Peder Thalén

Högskolan i Gävle och Mälardalens högskola

Abstract: In the Swedish curriculum for the compulsory school Christianity's influence on Swedish society and its values is a prominent theme. The research question in this paper is: how does the depiction of Christianity relate to the present Swedish society? Teaching books aimed for the compulsory national school system (year 7-9) has been analysed out from the assumption that the national context comprises a stronger link to its representation, rather than the context of religious communities. Ten teaching books were chosen from prominent publishers from 2011, the year of the present curriculum, until 2014. The books were read several times searching for preliminary and successively final patterns. One recurrent theme was identified: a preference for liberal, modernized Christianity. Language patterns regarding overall composition, intertextual links and choice of words were discerned in the excerpts favouring modern Christianity. This theme is contextualised in relation to the Swedish majority culture as post-Church, i.e. secular Lutheranism likewise recognisable in the Swedish curriculum. We suggest that the links between the teaching books and Swedish majority culture contributes to the reproduction of Swedish majority culture as a post-Church society.

KEYWORDS: TEACHING BOOKS; CHRISTIANITY; MAJORITY CULTURE

About the authors: Johan Liljestränd är filosofie doktor i pedagogik och teologie kandidat samt lektor i pedagogik vid högskolan i Gävle.

David Carlsson är filosofie doktor i religionsdidaktik och akademichef vid Mälardalens högskola.

Peder Thalén är filosofie doktor i religionsfilosofi och professor i religionsvetenskap vid högskolan i Gävle.

Inledning

Uppdraget att undervisa om kristendom har funnits i den svenska läroplanen sedan begynnelsen av den svenska folkskolan. Folkskolan hade då som ett av sina projekt att fostra barn i den evangelisk-lutherska tron. Vad som först utgjordes av obligatorisk katekesundervisning övergick senare till kristendomskunskap med bibeln som huvudsaklig referens. Också i det nya ämnet religionskunskap, där kristendom presenterades som en av flera religioner har utrymmet för kristendom alltid varit större än för de andra religionerna. I länder med kristen majoritetskultur finner vi ofta två huvudsakliga aktörer för pedagogisk verksamhet: kristna kyrkor och det allmänna skolväsendet. Den pedagogiska verksamheten i de kristna kyrkorna syftar till att föra människor närmare kristen tro. Det offentliga skolväsendet har dock ett annat syfte och kan istället betecknas som medborgardanande (Englund 1986) reproduktion av den dominerande majoritetsreligionen.

Att gå i den svenska skolan innebär enligt läro- och kursplaner, som vi kommer att visa nedan, fortfarande att skolas in i kristen majoritetskultur men i en svagare mening än tidigare. Vi kommer att studera vilken bild av kristendomen som den sammanhållna skolan kan förmedla och förstå detta i ljuset av den svenska skol- och samhällskontexten. I vår artikel kommer vi att visa att skolan och religionsundervisningen inte har klippt banden till det kristna arvet men också hur kristendomen omformats i religionsläroböckerna för att passa in i en moderniserad och sekulariserad kontext, vilket sätter ramar för hur det kristna arvet förvaltas i skolan. Ett sätt att fånga dominerande tankefigurer i skolans undervisning är studiet av aktuella läroböcker. Jenny Berglund framhåller att läroböcker ofta säger mer om det land som producerar dem, än om den religion som de gör anspråk på att presentera (Berglund 2020). Hon menar också att läroböcker kan lära oss saker om den dominerande synen på religion i Sverige:

Läroböcker skrivs av författare som liksom alla andra människor är påverkade av den kultur och religionssyn som finns i de land de lever. De skriver för elever som genom sina hem, media, kompisar, församlingar eller andra grupperingar har en förförståelse för vad religion är. Det här gör att vi genom att reflektera över skillnader mellan läroböcker kan lära oss om oss själva och den syn på religion som dominerar i Sverige, men som ofta kan vara svår att få syn på. (Berglund 2014, s 7)

Istället för att betrakta läroböckernas framställning av kristendom som objektiv och opåverkad av starka tankemönster i Sverige förstår vi dem i denna text som ett fönster mot Sveriges nutidshistoria och majoritetskultur (Selander 1994; Van Leeuwen & Selander 1995). Sådana diskurser som visar sig i läroböcker är också synliga i aktuella läro- och kursplaner, men till skillnad mot de senares korthet bidrar istället läroboken till att kunna synliggöra kulturella lager som visar sig bland annat i disposition, bildanvändning och språkbruk. Det nationella sammanhang inom vilket svenska läroböcker produceras ger upphov till olika frågor om hur religionsundervisningen hanterat ett kristet kulturarv i en kontext som präglas av sekularisering och pluralism.

I Sverige upphörde den nationella granskningen av läroböcker 1991. Det finns ändå skäl till att studera innehållet i läroböckerna i relation till kurs- och läroplanerna eftersom författarna och lärarna troligtvis har dessa dokument som referensram för hur religionerna presenteras i skolans sammanhang. Detta framgår till exempel genom att de tre huvudinriktningarna (protestantism, katolicism samt ortodoxa kyrkor) inom kristendomen lyfts fram i de nya kursplanerna och hur läroböckerna sedan fångar upp denna tematisering. Genom att sätta innehållet i läroboken i relation till skolans läro- och kursplaner, forskning inom religionsdidaktik och framför allt till den generella samhällsutvecklingen är vår avsikt att kasta ljus över vilka bilder av kristendomen som erbjuds eleven i den svenska sammanhållna skolan. Den så kallade brukstextanalys (Hellspong & Ledin 1997) som vi använder i vår läsning, länkar de enskilda texterna till en samhällskontext genom tre nivåer; den (övergripande) kompositoriska, den intertextuella och den semantiska. Vår forskningsfråga lyder: hur relaterar bilden av kristendom i läroböckerna till det nutida svenska samhället?

Dispositionen i arbetet är följande: först presenteras en forskningsbakgrund; därefter följer ett försök att karakterisera den svenska samhällskontexten följt av en beskrivning av grundskolans styrdokument. Följande avsnitt beskriver urval och metod som följs av en redovisning av resultatet. Artikeln avslutas med en diskussion.

Forskningsbakgrund

Tidigare forskning har visat att läroböcker påverkar undervisningens innehåll (Selander 2003; Englund 2006; Ammert 2011) vilket också gäller religionskunskap (Jackson et al 2010; Broberg 2017). Läroboken i skolan fyller dock andra funktioner än i kristna samfund. Vestöl (2016) har jämfört hur troende kyrkomedlemmar uppfattar skolans läroböcker och visar hur läromedlen placerar kristendom i ett globalt och nationellt rum samt i en historisk tid (se också Thobro 2014), till skillnad från hur troende uppfattar kristendom som placerad i ett lokalt och personligt rum och i en levd tid. Utbildningssystemets ambition att särskilt fokusera kristendom såsom varande en majoritetsreligion har studerats i norsk, dansk och brittisk kontext (Andreassen 2014a; Jensen 2005; Bolton 1997). Andreassen hävdar att denna ambition också implicerar ett hävdande av kristendom såsom hegemonisk nationell kultur (2014a, s 276), där han problematiserar nödvändigheten av det självklara i att fokusera kristendomen. Berglund (2013) och Hvithammar (2014) driver tesen att luthersk majoritetskristendom framgår genom hur skolan är invävd i kulturella praktiker, som till exempel kalendern, något som inte framgår av skolans styrdokument.

Studier av elever i klassrum (Kittelman Flenser 2015) och genom elevenkäter (Liljestrand 2018) visar att majoriteten av dem uppfattar kristendom som en typisk del av det svenska samhället så länge som personlig kristen tro inte inkluderas (se även Klingenberg 2019). Denna bild motsvarar delvis hur läro- och kursplan uppfattar sitt uppdrag, dvs. i termer av värden snarare än tro. Aldrin & Aldrin (2018) studie av kristendom i svenska läroböcker för gymnasiet kunde urskilja hur läromedlen både förutsätter kunskap om kristendom men också förutsätter att elever inte känner till vad

kristendom är. De lyfter fram förekomsten av elementära fakta som pekar på att eleverna förutsätts ta del av kunskap för första gången. Författarnas grepp att tolka läromedlens framställning i en samhällskontext har också inspirerat oss i denna studie.

Tidigare forskning har lyft fram kristendom ur olika synvinklar: som del av en osynlig kultur i skolan, en ambition från statsmakterna, kristna elevers kontrasterande upplevelser med läroboken, elever och lärares attityder samt svårigheten för läroboksfattare att anpassa kristendomen till en läsare som präglats av både kristendom och sekulariseringen. Vi har i vår studie valt att studera läromedlens beskrivning av kristendom utifrån en vidare kontext än den som framkommer i läromedlen själva. För det första styrs innehåll av ett urval reglerat av kursplanen i religionskunskap. För det andra är det viktigt att uppmärksamma vilka avsikter som det svenska skolsystemet formulerar med undervisningen, framför allt vad avser dess medborgarförberedande avsikter. För det tredje är det viktigt att uppmärksamma att läromedlen skrivs inom ramen för en majoritetskulturell kontext som har historiska rötter men också har omförhandlats i samband med samhällsutvecklingen. Vårt huvudsakliga fokus ligger i den tredje och sista aspekten, där styrdokumentet förstås i relation till den svenska majoritetskulturen (jfr Selander 1994; Van Leeuwen & Selander 1995). Vi har valt att inte att närma oss texten utifrån ett semiotiskt perspektiv (t ex Thobro 2014; Van Leeuwen & Selander 1995) även om den dimensionen kan hävdas vara viktig i läroböcker. Med utgångspunkt i att den skrivna texten har stor betydelse och kan fördjupas genom brukstextanalysen kommer ansatsen att utgå från den skrivna textens mening.

Den svenska majoritetskontexten

Att beskriva en nationell kontext eller kultur kan vid första anblicken te sig som orimligt. I följande karakteristik vill vi kvalificera vår avsikt och fokusera på drag som kännetecknar det svenska majoritetssamhället, formad inom dess geografiska gränser och bärande institutioner. I sin idéhistoriska studie "Den lyckliga filosofin" beskriver Ola Sigurdson (2000) hur framträdande svenska tänkare och ideologer deltagit i en förändringsprocess: från ett lutherskt enhetssamhälle till ett samhälle präglad av sekularism och värdegemenskap, något som också kännetecknar vad som brukar benämnas "Den svenska modellen". Till exempel kan Ingemar Hedenius kamp mot kyrkans teologer ses som ett led i utvecklingen mot ett samhälle där kyrkan förlorar sin dominerande makt över kulturen. Ett sätt att förstå Sigurdsons analys är att en kristen hegemonisk luthersk kultur delvis ersatts av en sekulär hegemoni, präglad av tron på rationell planering, konsensus (vilket bland annat framkommer i den s.k. Saltsjöbadsandan) och sekularisering.

Den framväxande välfärdsstaten baserad på skattefinansiering har också bidragit till att kyrkan generellt sett inte uppfattas som nödvändig för människors välfärd. Genom ökad immigration och privatisering finns idag sprickor i den bild som målas av Sigurdson vid millennieskiftet, men det finns anledning att tro att den nutidshistoriska utvecklingen fortfarande uppställer betydande villkor för hur kristendom presenteras i

den svenska grundskolan (vi bortser här från religiösa friskolor). Karin Kittelman Flenser (2015) och Liljestrand (2018) synes bekräfta en dominerande bild av religion som nedtonad och främmande på det personliga planet men närvarande på ett kulturellt plan. Institutet World Values Survey (Pew)¹ visar att Sverige är det land i världen där flest medborgare värdesätter individuell frihet och där religion i minst utsträckning omfattas som ett centralt livsvärde. Det är också möjligt att finna spår av sekularisering inom majoritetskyrkan (Johannesson 2018), dvs. Svenska kyrkan vilken omfattar en klar majoritet av befolkningen. Inte minst i samband med införandet av politisk styrning från sekulära partier visar sig dessa spår.

Svensk majoritetskultur ska därmed inte förstås som artskild från andra västerländska samhällen. Istället handlar det om grader i en utveckling som bland annat karakteriseras av sekularisering, värdesättande av individuell frihet samt ett kristet ibland osynligt lutherskt arv (Berglund 2013). Vi kan därför karakterisera det svenska majoritetssamhället som ett post-kyrkligt² samhälle (se även Thurffjell 2019). Denna karakteristik rimmar också relativt väl med hur läro- och kursplaner direkt eller indirekt anger ramar för hur kristendom ska presenteras i skolan. En beståndsdel i detta post-kyrkliga majoritetstillstånd är hur kyrkan idag inte längre fungerar som huvudarena för kunskap om kristen tro. Enligt Anders Sjöborg (2012) är det istället medier och skolan som blivit de främsta förmedlarna av hur religion ska förstås. Kristendom är då något elever möter via en av majoritetssamhällets mest framträdande institutioner snarare än genom kristna samfund.

Grundskolans kristendomsuppdrag i Läroplan för grundskolan 2011

Trots stark sekularisering har kristendomen fortfarande en särställning både i läroplanens allmänna del och framför allt i grundskolans kursplan för religionskunskap. Den aktuella läro- och kursplanen bär i denna mening spår från en tid när kristendomen fungerat som självklar majoritetsreligion, men i en mer utspädd form än tidigare. Ett särskilt avsnitt för religionskunskap i hela grundskolan lyder ”Undervisningen ska även ge kunskap om och förståelse för hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och dess värderingar.”³ En särskild tonvikt vid kristendom läggs också genom följande mål: ”analysera kristendomen, andra religioner och livsåskådningar samt olika tolkningar och bruk inom dessa” I 7-9, under rubriken ”Religioner och andra

---

¹ <http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

² Vi använder här termen ”post-kyrklig” för att påvisa en kontinuitet med det förflutna, som inte tillräckligt uppmärksammas. Termen åsyftar att kyrkans röst, makt och inflytande starkt avtagit på de flesta fronter, utan att kristendomen behöver ha försvunnit som kulturell företeelse i samhället.

³ I en kommande revidering, som träder i kraft 1/7 2022, formuleras kristendomens arv i något svagare termer. ”Genom undervisningen ska eleverna få kunskaper om hur kristna traditioner har påverkat det svenska samhället och hur kristendomens roll i samhällslivet har förändrats över tid.” Genom tillägget anges en mer dynamisk och föränderlig syn där kristendomen får en annan roll. Vad förändringen avser är dock inte helt klart.

livsåskådningar” finner vi ”Centrala tankegångar och urkunder inom kristendomen samt utmärkande drag för kristendomens tre stora inriktningar: protestantism, katolicism och ortodoxi”. Under rubriken ”Religion och samhälle”, återfinns ”Kristendomen i Sverige. Från enhetskyrka till religiös mångfald och sekularisering.”

Men också bland grundskolans allmänna värden finner vi både kristendom samt en karakteristik av densamma: ”I överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism sker detta genom individens fostran till rättskänsla, generositet, tolerans och ansvarstagande.” Kristendom framställs i termer av dess värderingar, inte dess trosinnehåll och religiösa utövning, vilket är att förvänta eftersom platsen för dess gestaltning är utbildningssystemet och inte kyrkan. Kristen etik beskrivs också som jämförbar med *västerländsk* humanism, vilket betyder att kristendom med rötter i t ex ortodoxa kyrkan i mellanöstern eller katolska kyrkor i Latinamerika inte inkluderas. Mot bakgrund av att klassrum i dag innefattar elever med dessa bakgrunder är det inte självklart vad denna värdegrund innebär för dem.

Kristna värden definieras också, indirekt, genom ett uppräknande av fyra sekulära värden, varav de två sista skulle kunna beskrivas som liberala värden. Redan här ser vi att skolsystemet transformerar innebörden av kristendomen. Först till värden, som inte behöver implicera tro på Jesus eller Gud. Sedan genom att jämställa kristendom med västerländsk humanism, och dessutom via ett antal uppräknande av värden, där två framstår som liberala samhällsvärden (tolerans och ansvarstagande). De värden som läroplanen nämner utan att direkt koppla till kristendom kan därmed tänkas rama in det pedagogiska sammanhang där kristendomen är en del och fungera som indirekta transformerade värden av vad kristendom förväntas innebära i den svenska skolan.⁴

Trots att religionskunskapsundervisning inte längre är konfessionell är det möjligt att tolka kurs- och läroplanens uppdrag i termer av kontinuitet med folkskolans ursprungliga uppdrag eftersom skolan alltid har haft syftet att fostra medborgare snarare än att dana kristna lärjungar; det senare är ett uppdrag som alltid legat inom kyrkans pedagogiska ansvarsområde. Utifrån en sådan tolkning finner vi kontinuitet mellan folkskolans ursprungliga uppdrag och det nuvarande uppdraget under 2000-talet som både avser majoritetssamhällets och skolans roll. Ur en annan synvinkel framstår diskontinuiteterna mycket tydligare. Jämfört med tidigare när kristendom varit den enda religionen har dess utrymme idag krympt avsevärt, vilket också naturligtvis speglas i styrdokumentet. Också på skolans område kan vi således tala om post-kyrklighet, där kristendom ”tunnats ut” men fortfarande lever vidare i kulturell och liberaliserad, etisk skepnad.

---

⁴ Detta kunde till exempel vara följande: Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Alla sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Urval och metod

Urvalet av läroböcker syftar på att fånga tankefigurer i nationellt framträdande läroböcker snarare än hur ofta de används i klassrummet. Valet av läroböcker har utgått från vilka bokförlag som har varit framträdande i publiceringar efter det att Lgr 11 infördes. Urvalet täcker inte in alla läroböcker som används i klassrummet. Ett skäl till att fokusera på läroböcker som utgavs efter 2011 är möjligheten att säga något om läromedlen i relation till den nuvarande nationella kontexten. De läroböcker som valts kan både antas relatera till tankefigurer som fanns innan den reviderade läroplanen 2011, men också till direktiven i den nya kursplanen. Det senare gör det också möjligt att förstå dem i ljuset av en aktuell policykontext. Det kan dock tilläggas att också de föregående läro- och kursplanerna speglar i stort samma mönster som beskrivits ovan.

I artikelns inramning läggs fokus på den nationella nivån snarare än klassrummets nivå, ett fokus som vi har utvecklat i föregående avsnitt. Vårt intresse är inte i första hand att studera böcker som används i klassrummet utan riktas mot läromedelsproduktion som del av offentlig meningsproduktion i det nationella utbildningssystemet. Urvalet gör inte anspråk på att täcka in den totala läroboksproduktionen utan syftar till att ge ett underlag för kommande undersökningar av hur kristendom representeras inom det svenska utbildningssystemet. För att finna en instans som synliggör nationella läroböcker över tid utgick vi annonsering i religionslärares tidskrift *Religion & Livsfrågor* under en period av fem år 2015-2020, samt från utgivning hos nationellt framträdande bokförlag. Fyra förlag har valts: Gleerup; Natur och Kultur; Sanoma samt Remus. Detta urval resulterade i fyra författarpär (i två böcker har ytterligare en författare lagts till författarpäret), och sammanlagt tio böcker (se bilaga 1). Det skiljer sig avseende hur stor del av böckerna som ägnas åt kristendomen. En bok *Religion och liv 8* av Berg & Rundblom (2011) ägnas helt åt kristendomen. *Religion 7 Prio*, tar upp kristendom på sju ställen infogat i teman som berör andra ämnen än kristendomen. Vi har trots denna skillnad av sidmängd analyserat samtliga böcker och analysens resultat visar de tankemönster/teman som genomgående framträder.

En första genomläsning gjordes där ett antal preliminära teman urskildes som regelbundet återkommande: ett fokus på kristendom som historisk företeelse, ett fokus på kristendomens lärosatser som propositionella satser och kristendom som moderniserad i en liberal tappning. Därefter prövades de preliminära temana vid en noggrann genomläsning. Läsningen fokuserade huruvida dessa teman återkom regelbundet i samtliga läroböcker. Det visade sig att ett tema av tre preliminära kunde behållas – en preferens för liberal kristendom – såsom stabilt återkommande (se bilaga 2). Läsningen gör därmed inte anspråk på ett utfall som gjorts oberoende av vår förförståelse, men gör anspråk på systematisk prövning av återkommande mönster. Det senare har ett samband med att tolkningen av läroböckernas innehåll inte har styrts av en tidigare riktad datainsamling utan istället innehåller olika typer av böcker med en mängd typer av information, såsom bilder, faktarutor etc. Bedömningen av rimligheten och räckvidden i studiens karakteristik blir därför *delvis* beroende av läsarens förtrogenhet med läroböckers framställning av kristendomen generellt. En annan

läsning hade kunnat utskilja andra återkommande mönster av andra företeelser. I studien gör vi anspråk på att ha identifierat ett mönster som är av intresse för att förstå representationen av kristendom i svenska skolböcker. Inom det övergripande temat liberal kristendom identifierades sex underteman i närläsningen som samtliga framgår implicit i böckerna, men som kan bestyrkas med brukstextanalysen. Samtliga identifierade underteman finns inte i alla läroböcker men alla läroböcker har sådana teman (se bilaga 2). Några mönster som skulle problematisera denna bild har inte kunnat identifieras i läroböckerna. För att göra rättvisa åt materialet kommer temat att karakteriseras med avseende på i vilka läroböcker de förekommer, där läroboken anges i samband med det undertema som nämns, och med hjälp av belysande, typiska exempel.

Vår närläsning av temat utgår från Hellspongs & Ledins (1997) brukstextanalys vars utgångspunkt är att texter ger indikationer på ideologiska krafter i samhället. Texterna bygger på språkliga val som är anpassade efter den sociala kontexten. Vi har valt brukstextanalysen eftersom den på ett tillfredsställande sätt klargör hur textens språkliga innebörder och deras innehållsliga implikationer relaterar till den samhälleliga nivån, vilket grundas i vår forskningsfråga. Dessa visar sig på olika nivåer som identifierar textens innebörd, både semantiskt (mikro) men också i bokens sammanhang (makro); ordval, textbindningar dvs. hur textens yttranden är uppbyggda samt textens övergripande komposition. De presenterade exemplen ska förstås som exemplifierande av generella mönster i läroböckerna. Analysen av exemplen synliggör också hur den språkliga utformningen hos textavsnitten länkar till den sociala kontexten; den svenska majoritetsdiskursen.

Kristendom i läromedlen

Läroböckerna presenterar liberal kristendom invävt i ett sammanhang där rubriker och avsnitt lyfter andra fokus (se bilaga 2), vilket bidrar till att liberal kristendom inte formuleras explicit som tema, utan som inbakat i andra teman. I flera fall vävs kristendom in jämförelser med andra religioner (Berg & Rundblom 2013; Högberg & Sundqvist 2011; Högberg, Isaksson & Sundqvist 2012; Olivestam & Thorsén 2014) – ett grepp som motsvarar en tradition i svensk religionskunskap, där en allsidig bild av religioner ska presenteras. Böckerna försöker ofta knyta an till elevernas erfarenhet av det svenska samhället. Det kan också förklara hur tolkningar av kristendom som knyter an till svenska värderingar förekommer mer eller mindre i alla böcker. I det avsnitt som följer görs en tematisk fördjupning av läroböckernas preferens för moderniserad kristendom, där ett flertal belysande citat kommer att fördjupa läsningen.

Moderniserad kristendom

Vi kommer nu att fördjupa temat moderniserad kristendom i läroböckerna. Som redan presenterats i tabellen framgår att presentationen av kristendom kan länkas till dominerande ideologier i det svenska majoritetssamhället (Hellspong & Levin 1997). I

ett flertal korta textutkast skriver böckerna också fram en bild av kristendomen i det nutida Svenska samhället. För att karakterisera temat liberal kristendom anges följande underteman med/inklusive representativt valda textexempel. I läsningen av läromedlen har vi sett att kristendomen både beskrivs sakligt men också värderas. Vi kan karakterisera temat som ett implicit kritiskt ifrågasättande av auktoritetstro med förnuftet eller vetenskapen som norm samt bristande jämlikhet. De exempel som valts som fördjupning av översikten ovan har som syfte att belysa temat med en kort textanalys utifrån Hellspong & Ledins (1997) tre nivåer, komposition, textbindning och ordval, vilka på olika sätt förekommer i läroböckernas preferens för moderniserad kristendom. De böcker som innehåller respektive tema anges inom parentes.

a. Bibelkritik

I det bibelkritiska temat (Berg & Rundblom 2011b; Högberg et al, 2012; 2014; Olofsson & Uppström 2014) framgår ståndpunkten att vetenskap inte kan bekräfta bibelns berättelser. Samtidigt påstås att detta inte är avgörande för det kristna budskapet. Ett exempel från RE, Utkik, religion 7-9 (Olofsson & Uppström 2014, s 99), ges under rubriken ”Har Jesus funnits?” och understryker att evangelierna inte är historieböcker utan en sorts predikningar som vill lämna ett glädjebudskap om Jesus.

*Men evangelierna är inga historieböcker. De är inte ute efter att berätta exakt vad som hände. Evangelierna är istället **en sorts predikningar**. De vill övertyga människor om att Jesus är Messias (Kristus) och att han har uppstått från de döda. De vill lämna ett **glädjebudskap** och det är exakt det som evangelium betyder.*

Genom att föra in ”historieböcker” och ”berätta exakt vad som hände” (ordval) bygger texten en dikotomi mellan objektiv och en subjektiv framställning. Till det subjektiva hör de fetstilta orden ”en sorts predikningar” och ”glädjebudskap” som fungerar textbindande mot de ord som konnoterar objektivitet och saklighet (”historieböcker” och ”berätta exakt vad som hände”). Textavsnittet avslutar kapitlet ”Nya testamentet läggs till Tanakh” och får därmed en konkluderande karaktär i kapitlets övergripande komposition. Typiskt är att läroböckerna inte tar avstånd från bibelns berättelser men framställer ett synsätt som även kan omfattas av en kritisk läsare som betvivlar evangeliernas källvärde, vilket pekar på att den generaliserande läsaren är kritisk till evangeliernas källvärde (den sekulära majoritetsdiskursen).

b. Aktuella etiska frågor på den internationella arenan

I detta tema (Berg & Rundblom 2011b; Högberg et al 2011; Olivestam & Thorsén 2014) framgår att etiska ståndpunkter uppfattas som positiva tolkningsalternativ inom kristendomens ram, såsom ansvar för miljön eller mänskliga rättigheter. Ett exempel kan hämtas från Religion och liv 8 (Berg & Rundblom 2011b) där avsnittet om Jesu etik avslutas med Jesu tal om domen att skilja fåren från getterna. Hela avsnittet ”Vad ville Jesus?” avslutas (kompositoriskt) med FN:s deklaration om mänskliga rättigheter utan någon kommentar om att dessa skulle härstamma från Kristendomen.

FN:s medlemsländer skrev under ett dokument som kallades "Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna". Där står till exempel att varje människa oberoende av ras och språk, religion nationalitet, kön, politisk uppfattning, börd eller ställning, har rätt till liv, frihet, [...]

Via hänvisningen till internationell konsensus genom "FN:s medlemsländer" och "Jesu etik" (ordval) länkas intertextuellt Jesu undervisning om den yttersta domen till en (rättvise-)liberal diskurs där det råder relativt etablerat samförstånd inom ramen för de Förenta nationerna, vilket även kan relateras till en svensk majoritetsdiskurs. Andra inslag från Jesu undervisning som inte passar lika tydligt in kan te sig för exotisk eller utdaterad. I det avslutande stycket görs också en översättning från ett bibliskt språk till ett igenkännbart sekulärt språk, vilket ofta sker i böckernas uppföljande reflexionsfrågor.

c. Social rättvisa

En lärobok, Religion 7 (Olivestam & Thorsén 2016) lyfter inledningsvis fram att kristendom både kan representera motbjudande uttryck men också har bidragit till att inspirera Martin Luther Kings kamp.⁵ I exemplet visas tre bilder. Den första på en altartavla, den andra på en kyrkbyggnad och den tredje en skylt med texten "Eternity in hell is a long time!" placerad invid ett one-way-märke. Varje bild kommenteras i kapitlets fetstilta ingress, varav kommentaren till den tredje skylten lyder:

Allvar och skämt kan förekomma i kyrkan. Skylten som ska göra en uppmärksam på helvetets existens kan uppfattas på olika sätt. En del uppfattar motsägelsen i att en evighet naturligtvis inte kan mätas i tid. Andra kanske noterar att vägen dit är enkelriktad. Och åter andra blir mycket upprörda eller får sig ett gott skratt.

Under huvudrubriken "Erbjudandet" presenteras kristendomens erbjudande av lycka och det krävs mycket för att nå den. Under underrubriken "Med rätt att trotsa" följer sedan ett längre avsnitt om Martin Luther King som avslutas med "[...] han valde att kämpa för rättvisa. Bibelns berättelser särskilt om Jesus inspirerade honom till detta."

Genom att bilderna och textavsnitten kompositoriskt placeras i inledningskapitlet byggs en kontrast mellan bilden med helvetesvarningen och Martins Luther Kings kamp som inspirerats av Jesus. Den avslutande meningen i kapitelningressen beskriver två reaktioner: att bli "mycket upprörda" som kontrasteras mot den sistnämnda och slutgiltiga reaktionen "får sig ett gott skratt" (ordval) och dessutom genom att placeras intertextuellt sist bland bilderna och genom att skrivas fram i styckets avslutande mening. Därefter följer presentationen av kristendomens lycka och Martin Luther Kings kristna kamp för rättvisa. Beskrivningen av Luther King knyter till läroplanens centrala värden, vilken knyter till brett förankrade svenska värderingar, där hans eventuellt andra kristna värderingar på andra områden (familjesyn etc.), inte nämns.

---

⁵ Samma lärobok Religion 7 låter eleverna fundera över om svensk socialpolitik och skattetryck har att göra med att Sverige varit kristet i 1000 år.

d. Maktkritik

Flera läroböcker lyfter fram att den kristna kyrkan har missbrukat sin makt medan det på andra ställen framgår hur kristendom kan stödja ett mer jämlikt förhållningssätt (Berg & Rundblom 2011b; 2013; Högberg et al 2014; Olofsson & Uppström 2014). Ett exempel är hur Ekumenik och religionsdialog tas upp i ett särskilt stycke i Religion 9. Prio (Högberg et al 2014) och avslutas på följande sätt.

[...] erfarenheter av kolonialism som innebär att kristna kolonialmakter under 1800-talet och 1900-talet legat bakom våld och tvångsomvändelse till kristendomen. Kristna kyrkor vill nu göra upp med synsättet att kristendomen skulle vara den enda sanna religionen. De trycker i stället på att möten och samtal mellan olika religionsföreträdare kan ge fördjupade insikter, utan att någon behöver ge upp den egna tron. En form av religionsdialog är att hitta gemensamma värden eller gemensamma gestalter att samverka kring. Det finns gott om sådana möjligheter inom judendomen, kristendom och islam, till exempel Abraham” (s 492).

Kompositoriskt avslutas kristendomskapitlet med ovanstående text, innan exemplifierande reportage och kapitelsammanfattningar tar vid. Intertextuellt skapas en kontrast mellan ”våld” och ”tvångsomvändelse” (ordval) som placeras i tidigare århundraden, och den följande meningen som markerar en förändring med adverbet ”nu”: ”Kristna kyrkor vill nu göra upp med synsättet att kristendomen skulle vara den enda sanna religionen”. Alternativet till förtryck i form av våld och tvångsomvändelse, ligger bland annat i att kristendomens sanningsanspråk förändras. Ett sådant förändrat sanningsanspråk kan kopplas till protestantisk liberal teologi (Bates 1994; 1996) och den svenska nationalkyrkan (t.ex. Ahlstrand 2011). Den avslutande och textbindande referensen till Abraham knyter an till tematiken ”Abrahams barn” som anges som exempel i religionernas urkunder.

e. Ifrågasättande av traditionella dogmer

I vissa läroböcker (Berg & Rundblom 2011a; 2013; Olofsson & Uppström 2014) framgår att traditionella tankar från kristendomen förlorat sin aktualitet. I RE, Utkik, religion 7-9 (Olofsson & Uppström 2014) hävdas att det finns grupper både utanför och innanför kristendomen som inte tror på treenigheten och att Jesus bara var en människa (s 101). I Religion och Liv 9 avslutas kapitlet om Islam med en jämförelse av ”Syskonreligionerna” (Berg & Rundblom 2013):

Enligt kristen tro hamnar de onda i helvetet medan de som följt Jesus kommer till himlen, paradiset. Men många, kanske de flesta kristna, tolkar numera föreställningarna om helvete och himmel på sitt eget sätt och menar att vi inte kan veta vad som kan tänkas hända efter döden. Muslimer anser vanligen att Koranens ord om himmel och helvete gäller fortfarande.” (s 329).

Liksom i föregående exempel används ett tidsbestämmande adverb ”numera” för att beteckna en utveckling som kontrasteras mot ”enligt kristen tro” i föregående mening (ordval). Numera tolkar, enligt läroboken, en eventuell majoritet av kristna föreställningarna ”på sitt eget sätt”. Det senare ordvalet kan länkas till en

individualisering av religion som i sin tur länkas till att vi inte kan "veta" vad som händer efter döden. Intertextuellt kan dessa båda – individualisering och anspråk på vetande – läsas som logiskt länkade. Eftersom inget objektivt vetande finns att tillgå kommer det an på individen att subjektivt skapa mening om livet efter detta. Detta kontrasteras mot en traditionell syn på religion; "Koranens ord". I kapitlets komposition avslutas presentationen om Islam som trogen sina urkunder medan kristendom delas upp i "kristen tro" och den majoritet som utövar kristen tro "på sitt eget sätt". Avsnittet knyter an till individualisering av kristen majoritetsreligion med anknytning till moderniserad svensk folkkyrkotanke, där kyrkotillhörighet inte fordrar bekännelsestrohet.

f. Genusmedvetenhet

Ett annat urskiljbart tema är att synliggöra kvinnor och lyfta fram homosexuellas rättigheter (Berg & Rundblom 2013; Högberg et al. 2012; Olivestam & Thorsén 2014; Olofsson & Uppström 2014). I Religion 9 (Olivestam & Thorsén 2014) "Att vara kvinna i mannens värld" (s 98-101) får eleverna för kristendomen, göra en genusanalys av berättelsen om äktenskapsbryterskan och Jesus med hans utmanande fråga (om den som är fri från synd och som får kasta första stenen). I Religion 8 Prio relateras svenska kyrkan till det svenska majoritetssamhället (s 88). Avsnittet "Sexualitet och äktenskap" avslutas på följande sätt vilket bidrar till en enfasis i avsnittet (kompositoriskt), efter att tidigare beskrivit katolska kyrkor och kyrkor i andra länder:

I Sverige har varje människa rätt att välja sin livspartner. Enligt svensk lag är sexuell läggning den enskildes ensak så länge det inte skadar andra människor. Svenska kyrkan har gått på samma linje och är en av de första kyrkorna i världen som viger samkönade par i kyrkan. Människor kan vara hetero-, homo- eller bisexuella. Alla varianter är ett uttryck för skapelsen, menar ansvariga i Svenska kyrkan. Inställningen till homosexuella har blivit mycket mer avslappnad i Sverige jämfört med förr. Men att öppet visa sin sexuella läggning kan ändå leda till problem.

Intertextuellt inleds stycket med "Sverige" (ordval), dvs det svenska samhället och relateras till åter till "Sverige" i näst sista meningen, vilket fungerar som en ram där Svenska kyrkan placeras in och sedan jämförs med kyrkor i andra länder (en av de första kyrkorna i världen). Den näst sista meningen antyder att öppenhet för homosexualitet är välkommen genom ordvalet "mer avslappnad" som också indirekt knyter an till läroplanens värdegrund, och brett förankrade svenska värden. Genom att referera svenska kyrkans hänvisning till skapelsen, och inte till bibeln, klargörs att teologin kan anknyta till en verklighet oberoende av kyrkliga urkunder, vilket rimmar med avsnittets nationella inramning.

De sex teman (a-f) har gemensamt att kristendom anpassats till nutida värderingar och den världsbild som präglat moderniteten och till det svenska majoritetssamhället. Den språkliga analysen har givit exempel på hur textens uppbyggnad på tre nivåer (semantiskt, intertextuellt och kompositoriskt) kan länkas till en svensk majoritets- och modernitetsdiskurs, där läroplanens värdegrund, med stark förankring i majoritetssamhället, också kan kännas igen. Kristendomen framställs som mer

fördelaktig när den inte utgår från att bibeln är historiskt tillförlitlig och när den är anpassad till moderna värderingar såsom globala frågor, jämställdhet mellan könen, ifrågasättande av maktordningar, social rättvisa samt inte fordrar att kristna tror oreflekterat på dogmer utan gör sina egna val.

Konklusion

Vi har tidigare beskrivit den svenska samhällskontexten i termer av brott med kyrkan som en maktutövande institution och sammanhållande kraft, men också som ett bejakande av en kristen majoritetskultur baserad på vissa värden, vilket skiner igenom i skolans styrdokument. Vår inledande forskningsfråga var: hur relaterar bilden av kristendom i läroböckerna till det nutida svenska samhället?

Kristendom värderas genom att relateras till modernitets- och upplysningsideal som flyttar kristendom till en modern tid. Det spelar roll för författarna hur vi uppfattar kristendomens världsbild och dess värderingar. Det innebär samtidigt att kristendom inte beskrivs såsom närvarande i nuet som en rörelse som format nuet, utan snarare som något som anpassats till det. Sigurdsons beskrivning av hur Sverige utvecklats från ett religiöst enhetssamhälle till ett samhälle som bygger på värdegemenskap, förnuftig planering och åtföljande sekularisering har i så fall format en post-kyrklig diskurs där kristendom tenderar att vara både skild från nuet och villkoras av sekulariseringen, dvs. frigörelsen från kyrkans sammanhållande band i det svenska samhället. Detta överensstämmer också med läroplanens inramning av kristendomen i en modern liberal tradition och de tendenser till en i första hand kulturell närvaro som kristendomen verkar ha bland lärare och elever idag (Kittelman Flensner 2015; Liljestrand 2018; Klingenberg 2019). Distinktionen mellan att lära om religion och från religion blir som i många andra fall svår att upprätthålla i religionskunskap (jfr. Teece 2010). Kristna elever från andra delar av världen kan tänkas ha svårare att känna igen sig i en sådan förståelse av kristendom. Vår konklusion är att kristendomens idéer uppdateras och tolkas genom ett raster av moderna värderingar som i läroböckerna inte kopplas till kristna traditioner på något utvecklat sätt.

Om representationen av kristendom skulle ta sin utgångspunkt i utövande kristnas erfarenheter blir perspektivet ett annat än inom ramen för en mer eller mindre enhetlig och moderniserad medborgardiskurs (jfr. Vestöl 2016). Jacksons (2009) interpretativa religionsdidaktik lyfter frågan vilka elever som representeras i religionsundervisningen. En sådan didaktisk fråga ställer dock religiösa utövande subjekt i förgrunden. I läroböckerna har vi snarare kunnat urskilja en ”moderniserad” kristendom, där traditionell kristendom – som inte formats av ett (antaget) vetenskapligt förhållningssätt och moderna liberala värderingar – placerats på avstånd från skolans undervisning och idealbilden av den svenska medborgaren. Som Berglund skriver pekar läroböcker mer mot majoritetssamhället än mot de kristna samfundet och dess utövare. Den svenska majoritetsdiskursen ter sig som stabil och fostrande i en tydlig riktning, där uppmärksammandet av kristna traditioner och levd kristendom i skolan (jfr Jackson

2009) snarare skulle ge upphov till att instabilisera ett sådant dominerande mönster i det svenska majoritetssamhället.

Utifrån den gemensamma skolans styrdokument förväntas eleven fortfarande att socialiseras in i en kristet färgad majoritetskultur, men i en annorlunda tappning än tidigare. Här finner vi både kontinuitet som avser en betydligt svagare, men ändå synlig fostran, in i en i en kristet färgad majoritetskultur men också en tydlig diskontinuitet och brott med kristendomen som identitetsskapare. Vi kan i linje med det säga att majoritetskulturen idag kan betecknas som post-kyrkligt snarare än kristen eller icke-kristen. Detta innebär att kristendomen inte helt saknar den särställning som vissa debattörer har förespråkade att den ska ha i skolan (Fritzon 2012). Skolan, och i synnerhet religionsundervisningen, kan därmed uppfattas som en instans för post-kyrklig socialisering.

Referenser

- Ahlstrand, K. (2011) Att tänka om tro. Vår egen och andras. I *Sann mot sig själv. Öppen mot andra*. Svenska kyrkan.
- Aldrin, V. Aldrin, E. (2018) Hur förmedlas kristendomen i läromedelstexter för gymnasieskolan? En ideologikritisk analys. *Nordidactika – Journal of Humanities and Social Science Education*, 2018: 2, 23-44.
- Ammert, N. (2011) *Om läroböcker och studiet av dem*. I N Ammert (red) *Att spegla världen: läromedelsstudier i teori och praktik*, 25-42 Lund: Studentlitteratur.
- Andreassen, B-O. (2014a) Christianity as culture and religions as religions. An analysis of the core curriculum as framework for Norwegian RE. *British Journal of Religious Education*, 36: 3, 265-281.
- Andreassen, B-O. (2014b) Introduction: Theoretical perspectives on textbooks/textbooks in religious studies research. In Andreassen, B-O & Lewis, J R (red.) (2014). *Textbook gods: genre, text, and teaching religious studies*, 1-15. Bristol, CT: Equinox Publishing Ltd.
- Bates, D. (1994) Christianity, culture and other religions (Part 1): the origins of the study of world religions in English education. In *British Journal of Religious Education*. Vol. 17. No 1, p. 5-18.
- Bates, D. (1996) Christianity, Culture and Other Religions (Part 2): FH Hilliard, Ninian Smart and the 1988 Education Reform Act. In *British Journal of Religious Education*. Vol. 18, No 2, p. 85-102.
- Berglund, J. (2013) Swedish religion education: objective but Marinated in Lutheran Protestantism? In *Temenos*, Vol 49, no 2, p. 165-184.
- Berglund, J. (2014) Vad är religion i svenska religionskunskapsböcker? *Religion & Livsfrågor*, nr. 3, s 6-8.
- Berglund, J. (2020) *Comparative studies on RE, what can we learn (and not) from each other?* Lecture Open conference session #1. EARLI, 14/5, 2020.

Bolton, A. (1997) Should Religious Education Foster National Consciousness? *British Journal of Religious Education*, 19:3, 134-142.

Broberg, M. (2017) The use of teaching materials in religious education in Sweden: a quantitative analysis of Swedeish religious education teachers reported use of teaching materials in RE classrooms. *British Journal of Religious Education*, 42 (1), p 45-55.

Englund, T. (1986) *Curriculum as a political problem*. Lund: Studentlitteratur/Chartwell-Bratt.

Englund, B. (2006) *Vad har vi lärt oss om läromedel? En översikt över nyare forskning*. Underlagsrapport till Läromedelsprojektet, november 2006.

Fritzon, S. (2012) *Kristendomen i den svenska skolans religionskunskap. En analys av debatten kring utformningen av den nya kursplanen i religionskunskap, LGR11*. Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet.

Hellspång, L & Ledin, P. (1997) *Vägar genom texten. Handbok i bruktextsanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Hvithamar, A. (2014) Christianity of The Christianity – that is the question. In Andreassen, B-O & Lewis, J R (red.) (2014). *Textbook gods: genre, text, and teaching religious studies*, 212-226. Bristol, CT: Equinox Publishing Ltd.

Jackson R. (2009) Understanding Religious Diversity in a Plural World: The Interpretive Approach. In: de Souza M., Durka G, Engebretson K, Jackson R, McGrady A (eds) *International Handbook of the Religious, Moral and Spiritual Dimensions in Education. International Handbooks of Religion and Education*, vol 1, 399-414. Springer, Dordrecht

Jackson, B, Igrave, J, Hayward, M, Hopkins, P, Fancourt, N, Robbins, M, Francis, L & McKenna, U (2010) *Materials used to teach about world religions in schools in England*. Warwick Religious and Education Research Unit.

Jensen, T. (2005) European and Danish Religious Education: Human Rights, the Secular State, and Rethinking Religious Education and Plurality. *Religion and Education*, 32:1, 60-78.

Johannesson, K. (2018) Vad menas med kyrkans sekularisering? En filosofisk inventering av tankefigurer och skilda begreppsdefinitioner. I: Girmalm, K. och Rosenius, M. (red.) *Inomkyrklig sekularisering, Studia Theologica Practica Umensia* 2, 11-30.

Kittlmann Flenser, K. (2015) *Religious education in contemporary pluralistic Sweden*. Diss. University of Gothenburg.

Klingenberg, M. (2019) Youth and Religion in Sweden: Orientations to Religion Amongst “Believers,” “Atheists” and “the Uninterested”. *Nordic Journal Of Religion And Society*, Volume 32, No. 2-2019, p. 148–167.

- Liljestränd, J (2018) Religion and Swedishness. Swedish Students' Attitudes to Religion and Nationality. I J Ipgrave, T Knauth, A Körs, D Vieregge & M von der Lippe. *Religion and Dialogue in the City*, 263-276. NY: Waxmann.
- Selander, S. (1994) Pedagogiska texter och konstituering av mening. I C Gustafsson & S. Selander (red) *Ramfaktorteoretiskt tänkande. Pedagogiska perspektiv. En vänbok till Urban Dahllöf*, 63-84. Uppsala universitet.
- Selander, S. (2003). Pedagogiska texter och andra artefakter för kunskap och kommunikation. *En översikt över läromedel – perspektiv och forskning*. In SOU-report, *Läromedel – specifikt*. Stockholm: SOU 2003:15, 181-245.
- Sjöborg, A. (2012) Centralt eller perifert? Ungas kontakter med religion i vardagen. I M Löwheim & J Bromander (red) *Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskers liv*, 107-130. Skellefteå: Artos.
- Teece, G (2010) Is it learning about and from religions, religion or religious education? And is it any wonder some teachers don't get it? *British Journal of Religious Education*, 32:2, p. 9-103.
- Thurfjell, D. (2019) *Det gudlösa folket: de post-kristna svenskarna och religionen*. Stockholm: Nordstedts.
- Thobro, S. A. (2014) Cartographic representations of religions in Norwegian textbooks. In Andreassen, B-O & Lewis, J R (red.) (2014). *Textbook gods: genre, text, and teaching religious studies*, 157-176. Bristol, CT: Equinox Publishing Ltd.
- Van Leeuwen, T. & Selander, S. (1995) Picturing "our" heritage in the pedagogic text: layout and illustrations in an Australian and a Swedish history textbook. *Journal of Curriculum Studies*, 27: 5, 501-522.
- Vestöl, J. M. (2016) Textbook religion and Lived Religion: A Comparison of Christian Faith as Expressed in Textbooks and by Young Church Members. In *Religious Education*, 111: 1, 95-110.

Bilaga 1 Urval av böcker

Berg, L. & Rundblom, G. (2011) Religion och liv 7. Stockholm: Natur & Kultur.

Berg, L. & Rundblom, G. (2011) Religion och liv 8. Stockholm: Natur & Kultur.

Berg, L. & Rundblom, G. (2011) Religion och liv 8 - FOKUS. Stockholm: Natur & Kultur.

Berg, L. & Rundblom, G. (2013) Religion och liv 9. Stockholm: Natur & Kultur.

Högberg, O. & Sundqvist, M. (2011) Religion 7. Prio. Stockholm: Sanoma

Högberg, O., Isaksson, D. & Sundqvist, M. (2012) Religion 8. Prio. Stockholm: Sanoma.

Högberg, O., Isaksson, D. & Sundqvist, M. (2014) Religion 9. Prio. Stockholm: Sanoma.

Olivestam, C.-E. & Thorsén, H. (2016, andra upplagan) Religion 7. Nacka: Remus förlag.

Olivestam, C.-E. & Thorsén, H. (2014, första upplagan) Religion 9. Nacka: Remus förlag.

Olofsson, H. & Uppström, R. (2014) RE, Utkik, religion 7-9. Malmö: Gleerup.

Bilaga 2 Översikt av kristendomsavsnitt i läroböckerna

<i>Läroböcker</i>	<i>Överblick</i>
Berg, & Rundblom (2011) Religion och liv 7.	Boken inleds med ungdomar från olika religioner samt en ateist. Den kristne är (till skillnad från de andra) en fiktiv person från det svenska 1800-talet. I övrigt handlar boken inte om kristendom.
Berg & Rundblom (2011) Religion och liv 8.	Boken för årskurs 8 inriktar sig mestadels på kristendomen. Det första kapitlet "Jesus och Nya testamentet" är uppdelat i fem huvudavsnitt med avslutande fundera-frågor. Det andra "Kristendomen blir världsreligion" har motsvarande upplägg med sex avsnitt och det tredje kapitlet "Religion i Sverige" inleds med ett kapitel om asatro och följs av tre kapitel med svensk historia fram till nutiden. Jesu undervisning handlar framför allt om etiken. Den svenska frikyrkligheten beskrivs i termer av vi-och-dom. Svenska kyrkan behöver hänga med i tiden för att

	<p>vara relevant för människor. Presentationen innehåller också inslag av postkolonial kritik mot västerlandet. Kristna teman översätts till ungdomars nuvarande erfarenheter i bokens reflexionsfrågor.</p>
Berg & Rundblom (2011) Religion och liv 8 - FOKUS.	<p>Boken är en kortare version av Berg & Rundblom (2011) Religion och liv 8 och saknar fundera-frågor.</p>
Berg & Rundblom (2013) Religion och liv 9.	<p>Merparten av boken behandlar andra religioner men innehåller ett tematiskt avsnitt "Syskonreligionerna – en jämförelse" där kristendomen jämförs med Judendom och Islam och avslutas med funderafrågor. Kristendomen menas ha gjort upp med synsättet att vara den enda sanna religionen. I Judendom och kristendom kan föraktfulla texter om kvinnor tolkas på nytt sätt (dock inte i Islam). Motsvarande förhållande gäller i synen på ett liv efter döden där Islam företräder en traditionell uppfattning i jämförelse med syskonreligionerna.</p>
Högberg & Sundqvist (2011) Religion 7. Prio.	<p>Samtliga teman i boken utgår från livsfrågor: "Bra på att vara människa"; "Kampen mot det onda"; "Vänskap och kärlek"; "Krig och fred"; "Natur och djur"; "Ett gott liv"; "Framtiden". Kristendom nämns på sju ställen inom ramen för dessa teman. Utövare av de abrahamitiska religionerna kan trots att de ger människan en särställning resonera att naturen är viktig att vårda.</p>
Högberg, Isaksson & Sundqvist (2012) Religion 8. Prio.	<p>Boken har sju kapitel där kristendom presenteras i ett av dessa med följande teman: "Identitet och livsstil"; "Några seder och bruk"; "Berättelsen om Jesus"; "Kristendomen – Historien i huvuddrag"; "Heliga platser"; "Här finns kristendomen"; "Urkunder"; "Evangelierna berättar om Jesus"; "Centrala tankar"; "Varierande tolkningar"; "Maximon – Mayagud och helgon". Till sist presenteras en sammanfattande faktatabell över kristendomen. Det kristna Europa förföljde oliktankande och bröt ditintills varande harmonin</p>

	<p>mellan abrahamitiska religionerna i Spanien. Svenska kyrkan erkänner homosexuellas rättigheter i enlighet med svensk lagstiftning.</p>
<p>Högberg, Isaksson & Sundqvist (2014) Religion 9. Prio.</p>	<p>Boken är uppdelad i sju kapitel varav ett om kristendomen, "Kristendom – tre grenar". "Tre kristna grenar idag"; "Katolska kyrkan"; "Ortodoxa och orientaliska kyrkor"; "Protestantiska kyrkor"; "Ekumenik och religionsdialog". Sammanfattande faktarutor.</p> <p>En modern bibelsyn tar tillvara samtidens kunskap och utmaningar. Kristna gör idag upp med synen att ha den enda sanningen gentemot andra religioner. Kvinnor i Latinamerika har fått sina rättigheter tillgodosedda när de konverterat till protestantiska frikyrkor beskrivs genom ett exempel.</p>
<p>Olivestam, Thorsén, H. (2016, andra upplagan) Religion 7.</p>	<p>Av åtta kapitel ägnas ett åt kristendomen med följande rubriker: "Erbjudandet"; "Konfirmation"; "1000 år i Sverige har satt sina spår"; "Bibeln – Gamla testamentet och Nya testamentet"; "Jesus – Några berättelser ur nya testamentet"; "Jesus Kristus"; "2000 år har satt sina spår i världen".</p> <p>Olika typer av kristendom kontrasteras inledningsvis – sträng väckelsekristendom respektive Martin Luther Kings kamp. Jesu etik har en framträdande plats och presenteras som ett "lyckorecept".</p>
<p>Olivestam & Thorsén (2014, första upplagan) Religion 9.</p>	<p>Boken har inget eget kapitel om kristendomen. Men kristendom flätas in i fem teman: Jerusalem som stad; Svenska kyrkans golvhemligheter; Den kristna kalendern; Josef i olika religioner samt att vara kvinna i mannens värld.</p> <p>Svenska kyrkan beskrivs som en inkluderande kyrka. En feministisk bibeltolkning introduceras. Ekumeniska råd har visioner för kyrkor, samhället och världen.</p>
<p>Olofsson & Uppström (2014) RE, Utkik, religion 7-9.</p>	<p>Kristendom har ett av tolv kapitel med följande rubriker: "Det land där Jesus levde och dog"; "Berättelsen om Jesus och de första kristna"; "Nya testamentet</p>

	<p>läggs till Tanakh”; ”Centrala tankegångar”; ”Kristendomen förs ut över världen”; ”Katolska kyrkan”; ”Ortodoxa kyrkor”; ”Protestantiska kyrkor”; ”Kristendomen och samhället”; ”Kalender och högtider”; Sammanfattning och reflexion.</p> <p>En kvinna föreslås vara författare till Johannesevangeliet. Både kristna och icke-kristna förnekar treenigheten och Jesu gudom. Kristdemokrater vill bevara olika traditioner i samhället. Katoliker och ortodoxa kyrkors förbud mot abort får negativa konsekvenser för kvinnor genom illegala aborter. Svenska kyrkans syn på homosexualitet skiljer sig från andra länders. Tre samfund beskrivs som sekter: Adventisterna, Jehovas vittnen och Livets ord.</p>
--	---